

Til Stortingets helse- og omsorgskomiteé

Dato: 9. april 2024

Innspill til Nasjonal helse- og samhandlingsplan (Meld. St. 9 (2023-2024))

Røde Kors avdekker, hindrer og lindrer menneskelig nød og lidelse. Vi har lang erfaring med å hjelpe og støtte brukere av eldreomsorgen. Besøktjenesten er organisasjonens største omsorgsaktivitet, med nærmere 9500 frivillige som besøker 22.000 deltakere. Mange av disse bor på sykehjem eller mottar hjemmetjenester.

Våre viktigste innspill til behandlingen av Nasjonal helse- og samhandlingsplan er følgende:

- **Behandlingen av planen må legge til rette for en forsvarlig og kompetent bemanning i helse- og omsorgstjenesten. Vi er bekymret for følgene dersom Helsepersonellkomisjonens premisser blir førende for utviklingen i tjenesten.**
- **Varsler og meldinger om uønskede hendelser må i større grad føre til læring og forbedring. Vi stiller oss positive til den foreslåtte dreiningen, og imøteser videre endringer.**
- **Finansieringen og organiseringen av helsetjenesten må legge til rette for sømløse overganger til pasientenes beste.**

Bemanning i helse- og omsorgstjenesten

I mars lanserte Røde Kors rapporten [«Omsorg under press – omsorgssvikt og varsling på sykehjem»](#). Rapporten bygger på spørreundersøkelser blant 190 sykehjemsbeboere og 195 Røde Kors-besøksvenner. Halvparten av sykehjemsbeboerne oppgir at de har opplevd eller vært vitne til minst ett tilfelle av omsorgssvikt det siste året. En tredjedel av besøksvennene hadde erfaringer med slike hendelser på sykehjemmene de besøkte.

Omsorgssvikt omfatter i denne sammenhengen både fysisk vold, psykisk vold og forsømmelse. Aller hyppigst ble det rapportert om mangel på fysisk aktivitet og mangel på sosial kontakt. En betydelig andel meldte også om uforsvarlig medisinsk behandling (14 prosent av beboerne) og dårlig hygiene (10 prosent av besøksvennene). 17 prosent av beboerne i undersøkelsen melder om ignorering og 15 prosent melder om kjefting. Røde Kors mener dette er funn myndighetene ikke kan være bekjent av. Eldre mennesker har de samme behovene for fysisk aktivitet, sosial kontakt, god hygiene og trygghet fra mobbing og trakassering – kort sagt en verdig tilværelse – som alle andre.

En tydelig anbefaling fra sykehjemsbeboerne som har deltatt i undersøkelsen er at det trengs bedre bemanning og mindre tidspress blant de ansatte for å forebygge omsorgssvikt. Anbefalingen fra besøksvenner er større tilstedeværelse av godt opplært personale med fagkompetanse. Det er også en anbefaling at ansatte i tjenesten må ha kompetanse på omsorgssvikt. Funnene om underbemanning, tidspress og utilgjengelighet blant fagkompetente ansatte i eldreomsorgen er i tråd med funn fra tidligere rapporter Røde Kors har utarbeidet¹. Det er også i tråd med forskningsfunn på området².

¹ Se [«Ingen tid til omsorg?»](#) (2018)

² [NOVA Rapport 14/20 \(oslomet.no\)](#)

Vi mener vår undersøkelse føyer seg inn i en rekke av rapporter som antyder hvilke konsekvenser underbemanning og arbeidspress allerede har for livskvaliteten og verdigheten til eldre som er avhengige av i omsorgstjenester. Vi mener derfor det er på sin plass at meldingen vier såpass stor plass og oppmerksomhet til utfordringene knyttet til bemanningssituasjonen i tjenesten.

Nasjonal helse- og samhandlingsplan lener seg tungt på Helsepersonellkommissjonens utredning «Tid for handling» (NOU 2023:4). Sistnevnte anbefalte blant annet at personellet i helse- og omsorgstjenesten ikke bør øke vesentlig og at det skal bli færre ansatte per pasient. Vi merker oss at Helse- og omsorgsdepartementet flere ganger gjentar at regjeringen deler Helsepersonellkommissjonens analyse av arbeidsmarkedet, uten at det dermed er tydelig om regjeringen er enig i at det skal bli færre ansatte per pasient. Imidlertid er vi bekymret for konsekvensene dersom Helsepersonellkommissjonens premiss blir førende for utviklingen av helse- og omsorgstjenesten.

Vi er også bekymret for at meldingens foreslåtte løsninger på personellknappheten i hovedsak handler om å redusere bemanningsbehovet, og at meldingen mindre grad inneholder tiltak som handler om å utdanne og rekruttere nok helsepersonell som kan jobbe i tjenesten. Når det gjelder innføring av nye teknologiske løsninger i helse- og omsorgstjenesten, mener vi hovedformålet med ny teknologi må være å øke den samlede omsorgskapasiteten til tjenesten – dernest at den skal være personellbesparende.

Varsling/melding i helse- og omsorgstjenesten

I rapporten «Omsorg under press» kommer det frem at både blant beboere og besøksvenner har mer enn halvparten av dem som varslet om omsorgssvikt oppfattet lite eller ingen endring som følge av varslingen. En stor del av dem som unnlot å varsle oppgir at de ikke hadde tillit til at varselet ville bli håndtert på en god måte, eller at varslingen ikke ville føre til positive endringer. Vi vil på den bakgrunnen understreke viktigheten av at varsling om uønskede hendelser bidrar til læring og forbedring i tjenesten. Vi stiller oss positive til den varslede retningen der meldeordningen i større grad skal bidra til at tjenesten lærer av feil som er gjort, og hvor det legges til rette for at det blir lavere terskel blant helsepersonell for å melde. Vi imøteser håndfaste tiltak som inngår i denne dreiningen.

Sømløse overganger mellom tjenestene

Røde Kors konstaterer at det finnes for mange eksempler på at dårlig samhandling mellom sykehus og kommunale tjenesteapparatet har resultert i et uverdigg tilbud. Multisyke og skrøpelige eldre utgjør en stor andel av dem som ligger på sykehus i påvente av et tilbud i kommunen. Det må være medisinske behov og pasientenes beste som avgjør hvor en person får behandling, ikke økonomien til sykehusene eller kommunene. På den bakgrunn mener vi forslaget om samhandlingstilskudd fremstår som et positivt grep, som kan bidra til at finansieringen bidrar til at pasienten får behandling på rett sted. Vi merker oss samtidig at ordningen med betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter skal evalueres. Vi vil i den sammenhengen oppfordre til at man er svært varsom med å innføre eller forsterke økonomiske insentiver som kan bidra til at økonomiske interesser i kommunene og sykehusene går på tvers av hensynet til pasientens beste.

Norges Røde Kors

Post: Postboks 1 Grønland, 0133 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 7, 0186 Oslo
Sentralbord: + 47 22 05 40 00

www.rodekors.no
post@redcross.no

Fakturering: EHF-format, 30 dager forfall og ansattreferanse
Organisasjonsnummer: 864 139 442
Bank: 8200 01 76318

